

Străinii investesc tot mai puțin în afaceri din Republica Moldova

3

Moldova, printre cei mai mari pirați IT

4

Grigore Belostecinic, rectorul

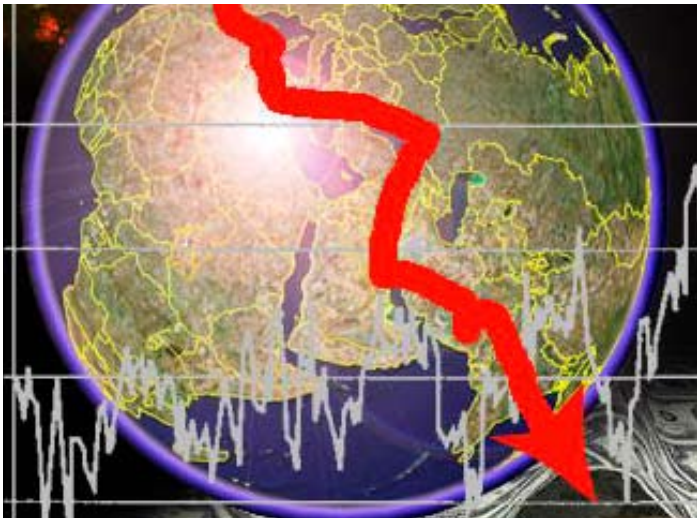
ASEM:

„Moldova nu a atins încă punctul de jos al crizei”

5

Cum va combate Guvernul criza?

Majorarea taxei pe valoarea adăugată, stabilirea unui impozit unic pentru persoane fizice și dublarea cotei veniturii neimpozabil, micșorarea cotelor de contribuții sociale, precum și diminuarea cheltuielilor bugetare - sunt doar câteva din măsurile ce fac parte dintr-un plan anticriză, prevederi ale căruia au fost anunțate de președintele în exercițiu Vladimir Voronin.

„Criza este un incendiu. O catastrofă. Trebuie luate măsuri pentru a stinge incendiul”, a declarat șeful statului în cadrul unei întâlniri cu oameni de afaceri, membri ai Guvernului în exercițiu, deputați și politicieni. Asta, după ce o săptămână jumătate în urmă spunea că „totul este sub control”.

În sfârșit, avem și oficial criză, primele semne ale căreia au apărut la sfârșitul anului trecut și care s-a transformat în „incendiu”, „catastrofă”, pe care oficialitățile implicate în campanie electorală nu au vrut să o recunoască pentru „a nu provoca panică”.

Ce se propune pentru a potoli efectele crizei?

* Păstrarea cotei 0 a impozitului pe venitul corporativ pentru următorii patru ani, care are drept scop susținerea agenților economici în contextul crizei economice mondiale.

* Introducerea ratei unice la impozitul pe venitul persoanelor fizice în mărime „de exemplu, de 15%” și majorarea veniturii neimpozabil până la 16 500 lei (în calcul s-a luat bugetul minim de consum estimat la 1300 lei înmulțit cu 12 luni).

* Reducerea încasărilor sociale cu 5 puncte procentuale, până la 19% pentru angajatori și 5% pentru angajați.

* Majorarea TVA cu 2 puncte procentuale, până la 22%, „pentru asigurarea Fondului Social”.

* BNM va acorda în următoarele două săptămâni băncilor comerciale o sumă anumită de bani la rata de bază a BNM (care a fost redusă la 14 mai de la 11% la 10%) pentru creditarea sectorului real al economiei. Astfel vor fi create condiții pentru ca băncile să ofere agenților economici împrumuturi la o dobândă de 15-16% în lei, pe un termen nu mai mic de un an.

* Micșorarea cheltuielilor bugetare cu minim 20% din contul proiectelor care nu sunt de necesitate urgentă.

Planul anticriză prevede circa 40 de modificări la acte legislative. Parlamentul va examina măsurile anticriză după ce va fi aprobată noua componentă a guvernului, cel mai probabil în luna iunie.

Prim vice-premierul în exercițiu, Igor Dodon, ministrul Economiei și Reformelor, a declarat că printre măsurile anticriză se înscrie injectarea urgentă a lichidităților mai ieftine în sectoarele economiei naționale pentru cel puțin un an, prioritar fiind industria și sectorul agricol, unde se înregistrează o cerere a lichidităților investiționale. De asemenea, autoritățile de stat urmează să întreprindă în viitorul apropiat mai multe măsuri și acțiuni de protejare a pieței interne,

(Continuare în pag. 2)

Evenimentele săptămânii

UE oferă 3,2 mil de euro pentru Republica Moldova. Banii sunt destinați pentru un proiect de consolidare a capacității Moldovei de gestionare a pieței muncii și de reîntoarcere a emigranților. În câteva țări ale Uniunii Europene vor fi organizate târguri de locuri de muncă pentru cei care doresc să se reîntoarcă acasă. De asemenea, va fi acordată consultanță în domeniul antreprenorial. Totodată, cetățenii Moldovei care planifică să migreze peste hotare vor beneficia de informare privind cerințele legislative și administrative ale țărilor membre UE. De asemenea, în cadrul consulatelor Republicii Moldova de peste hotare, vor fi create birouri de informare pentru cetățenii moldoveni care trăiesc în UE. Birourile vor furniza informații privind oportunitățile de angajare în Moldova, politici naționale de ocupare a forței de muncă și antreprenariat, prevenirea exploatarei și traficului de ființe umane, canale mai ieftine de transfer a remiterilor.

O nouă finanțare, în drum spre Moldova. Consiliul de Directori al Băncii Mondiale a aprobat, la 14 mai, un credit suplimentar pentru Republica Moldova în sumă de 10 milioane dolari, pentru Proiectul Investiții și Servicii Rurale (RISP II). Finanțarea adițională va suplimenta alocația totală pentru RISP II de 21 milioane dolari și va fi utilizată pentru extinderea activităților de proiect în curs de implementare. În cadrul programului RISP (RISP I și II), au fost inițiate peste 1,700 afaceri, care au rezultat în crearea a 7,000 locuri de muncă noi, majoritatea în localitățile rurale. Anual, peste 350,000 fermieri din Moldova beneficiază de serviciile agenției naționale de extensivitate în agricultură – ACSA – creată cu suportul RISP.

Dusan Wilms revine la conducerea Metro România și Moldova. Potrivit Daily Business, actualul director de expansiune al Real International, va prelua funcția de director general Metro Cash & Carry Romania și Moldova, începând cu 1 iunie 2009, funcție pe care a mai deținut-o și în perioada 1999-2004. Wilms îl înlocuiește pe Francois Oliver, care înainte de a prelua responsabilitatea de conducere a unei alte țări din grupul Metro, va fi implicat într-un proiect destinat regiunii Europa Centrală și de Est. În 2004, Dusan Wilms a coordonat operațiunile de deschidere a filialei Metro din Republica Moldova.

Distincție din CSI. Aeroportul Internațional Chișinău a obținut, pentru al doilea an la rând, distincția „Cel mai bun aeroport al anului din țările CSI”, la nominalizarea „Aeroportul cu cea mai intensă dezvoltare”, din categoria aeroporturilor cu traficul de pasageri până la 1 mil. per an.

(Sfârșit. Început pag. 1)

iar odată cu reluarea deplină a activității Parlamentului în acest domeniu va fi revăzut și cadrul legal.

Pentru proiectele de infrastructură planificate autoritățile de stat vor contracta asistență externă. „Măsurile sunt cu mult mai multe, dar vreau să vă asigur că Guvernul actual, Guvernul în exercițiu este pregătit să le înfrunte”, a spus Dodon.

OPINII

Vladimir Voronin: „Aceste pachet de documente poate majora veniturile reale ale populației sau, în cel mai rău caz, pe termen scurt, asigură păstrarea acestora pentru susținerea cererii interne, precum și ar putea facilita micșorarea costurilor, deoarece prețul de cost în mare parte este format din remunerarea muncii. Acest lucru va ridica competitivitatea exporturilor noastre cel puțin la nivel de preț. Cea de-a treia măsură are drept scop păstrarea volumului de mijloace pentru onorarea responsabilităților sociale”.

Igor Dodon, prim-vicepremier: „Luată în ansamblu, niciuna dintre aceste măsuri n-au cum să dea venituri suplimentare la buget – dacă câștigăm din TVA mai mare, pierdem din taxe sociale mai mici. În schimb, micșorarea plăților în fondul social dă un semnal bun patronilor să scoată salariile din umbră. Paralel cu introducerea impozitului unic pe veniturile persoanelor fizice vom majora de două ori suma minimă

supusă scutirilor. Am calculat că drept rezultat, povara fiscală pentru persoanele cu venituri mici va fi cu 1-2 procente mai mică.”

Ion Sturza, prim-ministrul Republicii Moldova în anul 1999, actualmente vicepreședinte al holdingului „Rompetro” a declarat Agenției „Infotag”: „La momentul actual modificările fiscale propuse nu poartă un caracter de primă importanță pentru economia Moldovei. În opinia mea, aceste propuneri arată că reformele liberale precedente nu au avut rezultate, nu au avut efectul așteptat în economie. Se creează impresia că noile privilegii sunt promise în schimbul susținerii”.

Potrivit lui Ion Sturza, în prezent economia Moldovei are nevoie urgent de un program de stat anticriză, ale cărui măsuri seamănă mult cu cele întreprinse de guvernul din 1998, când economia a fost afectată de criza economică regională. „Eu chiar aș recomanda guvernului să ia programul nostru anticriză și să se vadă ce am întreprins noi atunci în primul rând”.

Valeriu Bulgari, președintele Uniunii Asociațiilor Producătorilor Agricoli UniAgroProtect, apreciază drept „bune” propunerile de a introduce cota unică a impozitului pe veniturile persoanelor fizice și menținerea în următorii patru ani a cotei 0 a impozitului pe venitul persoanelor juridice.

„Mai puțin așa spune acest lucru despre majorarea TVA. Agricultorii sunt consumatori finali și la procurările chimicalelor de import, de exemplu, achită TVA, pe care statul ar trebui să o restituie agricultorului. Și dacă taxa pe valoarea adă-

ugată se restituie, e o chestie, dar dacă nu, povara crește”. Dl. Bulgari spune că sunt „vremuri mai grele” și că toți „ar trebui să strângă cureaua”, însă despre agricultori spune că ei aproape nu mai au loc pentru a strânge cureaua.

Adrian Axenti, directorul general executiv al Confederației Naționale a Patronatului: „Unele propuneri făcute de președinte, inclusiv introducerea cotei unice și reducerea contribuțiilor sociale se regăsesc și în propunerile lansate în ultimii ani de Confederația Națională a Patronatului. Și noi am optat pentru introducerea cotei unice a impozitului pe venitul persoanelor fizice. Nu contează că am propus o altă mărime decât cea anunțată acum, este important că se trece de la impozitarea pe grile la un impozit unic, ceea ce va duce inclusiv la simplificarea administrării acestui impozit.

În ceea ce privește majorarea taxei pe valoarea adăugată, nu contează atât mărime majorării, cât faptul că mecanismul de restituire a TVA nu funcționează. Majorarea trebuia făcută odată cu modificarea mecanismului de restituire a taxei pe valoarea adăugată

Reducerea impozitelor indirecte administrate de autoritățile publice și, pe de altă parte, majorarea impozitelor indirecte administrate de administrația centrală, va duce la o centralizare mai mare a finanțelor publice”.

Totodată directorul general executiv al Confederației Naționale a

Patronatului a regretat faptul că reprezentantul patronatelor nu a fost invitat la întâlnirea în cadrul căreia au fost anunțate măsurile anticriză.

Veaceslav Negruță, economist: „Reducerea cu 5 p.p. a contribuțiilor sociale pare a fi o măsură salutară, dar foarte întârziată. În condițiile crizei există un risc extrem de mare de decapitalizare a fondului social și respectiv incapacitatea statului de a plăti pensiile. Se presupune că golul financiar va fi compensat din bugetul de stat.

Menținerea cotei 0 la impozitul pe venitul agenților economici. Greșeala a fost făcută încă în 2007 când această cotă a fost stabilită. Cu siguranță, în plină criză nu poți majora cota impozitului pe venit, acesta venitul este în descreștere sau agenții economici chiar muncesc cu pierderi.

Respectiv și activitățile economice din R. Moldova. Economia națională este bazată pe consum și pentru a reduce din ritmurile de cădere a consumului urma să fie redusă cota TVA.

Dl. Negruță este de părere că „majorarea cotei TVA de la 20 la 22% este o greșeală impardonabilă, care va afecta și mai mult consumul”. „Nerestituirea de TVA din bugetul de stat pentru exportatorii de bunuri și servicii, care iau amploare, de rând cu majorarea cotei la 22%, vor stopa și mai mult activitatea de export”.

„La general vorbind, dacă aceste măsuri sunt întreg „pachetul de măsuri anti-criză” putem constata că guvernarea are grijă doar de a acumula noi mijloace financiare la buget”, spune economistul.

DOSAR BUSINESS EXPERT

Potrivit datelor oficiale, în patru luni 2009 au fost înregistrate micșorări ale producției industriale de 24,2 la sută, transport de mărfuri - în medie 64 la sută.

Biroul Național de Statistică anunță o reducere a exporturilor moldovenești cu 18,2%, în primul trimestru. Volumul investițiilor în capital fix a scăzut cu 40%.

De asemenea, veniturile la buget au constituit în patru luni 4,36 mlrd lei, sau cu 7 la sută mai puțin decât indicatorii planificați și cu 11 la sută mai puțin decât în aceeași perioadă a anului trecut.

Recent Fondul Monetar Internațional a revizuit perspectiva economică pentru Republica Moldova de la o creștere de 7,5%, la o recesiune de -5% în 2009 și o stagnare de 0% în anul 2010. FMI a mai arătat că deficitul bugetar va urca de la prognoza inițială de 0,5% din PIB, la o cifră de 10,5%. Pe de altă parte, inflația se va menține la 4% în acest an, după o cifră de 9,5% în 2008.

Fondul a revizuit în scădere și estimarea pentru soldul contului curent, de la o cifră de -15,7% din PIB, la o cotă de -19,5%. Dacă anterior se preconiza că remitențele vor constitui 2,4 mlrd USD în acest an, noua estimare indică o cifră de peste două ori mai mică - 1,1 mlrd USD.

Te ajută să crești

Str. Alexandru cel Bun 51
Tel.: 27-93-31, 27-93-13
www.raiffeisen-leasing.md

Raiffeisen
LEASING

● Investiții

Străinii investesc tot mai puțin în afaceri din Republica Moldova

Investițiile străine în capitalul social al întreprinderilor înregistrate în Republica Moldova au coborât, în primul trimestru 2009, la 36 milioane de lei (circa 3 mil. USD), de aproape zece ori mai puțin decât s-a investit pe parcursul întregului an 2008, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat.

În Registrul de stat au fost trecute 131 de întreprinderi cu capital străin. „Criza și-a pus pecetea și pe dorința străinilor de a deschide noi afaceri în afara țării lor”, spun experții.

Volumul capitalului investit de străini în înființarea unei companii în Republica Moldova și a valorii acestui capital este în scădere al treilea an la rând, iar unii analiști nu exclud o reducere de peste trei ori în acest an.

INIA EXPERTULUI

Andrei Chițanu, șeful Departamentului Studii și Cercetări la Compania de consultanță „Business Intelligent Service”:

Primul trimestru al anului 2009 a confirmat tendința de temperare a procesului investițional în Republica Moldova, în special pe una din dimensiunile sale cele mai importante - cea a investițiilor străine. Începând cu anul 2008 și pe parcursul primului trimestru al 2009, asistăm la reducerea numărului de companii cu investiții străine în capital, precum și a valorii investițiilor în capitalul social.

Nu este nimic surprinzător în acest fenomen, în special în condițiile crizei economice. Analiza impactului social și economic al investițiilor străine în statele din bazinul Mării Negre arată că Republica Moldova este un elev corigent în multe privințe la capitolul atragerii și asimilării investițiilor străine.

În general, fenomenul pare a fi unul previzibil în condițiile în care la nivel global, decelerarea procesului investițional este o manifestare curentă. Criza economică a impus noi priorități și noi reguli de joc în gestionarea resurselor investiționale: actualmente, cele mai frecvente destinații sunt proiectele care întrunesc o marjă sigură de profit în condițiile unei maxime previzibilități a mediului social, economic și politic. În condiții de criză, statele cu economie în tranziție, precum este RM, sunt în măsură să ofere puține elemente de previzibilitate în planul stabilității. În asemenea cazuri,

diminuarea intensității procesului investițional poate fi însoțită chiar și de un recul al investițiilor.

În cazul Republicii Moldova, efectul diminuării investițiilor străine poate fi studiat în aspectul evoluției frecvenței și valorii intrărilor de investiții străine. Deși teoria economică nu a stabilit în care condiții investițiile străine sunt mai benefice: mai multe investiții cu o valoare mică sau medie sau mai puține investiții cu o valoare medie sau mare, este foarte probabil că adevărul se află undeva în limitele acestor abordări.

În cazul Republicii Moldova, răspunsul la această întrebare poate fi găsit pornind de la nivelul de pregătire în identificarea proiectelor investiționale și asimilarea investițiilor. Punând cap la cap fiecare din aceste elemente, la această etapă nu pot fi excluse scenariile de reducere triplă a valorii investițiilor străine în Republica Moldova pe parcursul anului 2009, în condițiile în care rata de supraviețuire a companiilor cu capital străin se va reduce pe fondul unei creșteri a concurenței pe piețele internaționale și a scăderii cererii la nivel global.

Dinu Armașu, directorul executiv al Asociației Investitorilor Străini:

Companiile străine au probleme la ei acasă, de aceea nu se grăbesc să investească în alte țări. Nu poți să concediezi oameni la tine acasă și să deschizi afaceri în altă țară, care comportă anumite costuri.

În fine, criza a răsturnat toate planurile investitorilor. Unii și-au revizuit planurile pe care le aveau, iar alții și-au suspendat proiectele inițiate. Este o situație generală. Grupurile mari de companii și-au revizuit bugetele pe anul 2009, astfel că nu ne putem aștepta la investiții în acest an.

Nu văd premise care ar vorbi de o reinversare a situației în acest an, poate în 2010... dar să așteptăm.

CARTE DE VIZITĂ

În Republica Moldova sunt înregistrate oficial 6 903 întreprinderi cu capital străin, în capitalul social al cărora au fost investite 5 miliarde 759 milioane de lei.

Cel mai mare număr de întreprinderi cu capital străin au fost trecute în Registrul de stat în anul 2007 (861), iar cele mai mari investiții s-au făcut în anul 2000 (981 mil. lei), când trei rețelele de distribuție a energiei electrice din Republica Moldova au fost vândute companiei spaniole „Union Fenosa”. Această investiție rămâne cea mai mare din ultimii douăzeci de ani.

După anul 2007 numărul companiilor înregistrate a început să scadă, în special începând cu a doua jumătate a anului 2008, când a început să se resimtă efectele crizei. Și valoarea investițiilor s-a redus de la 547 mil. lei în 2007 la 314 mil. lei în 2008.

Datele Camerei Înregistrării de Stat relevă că după numărul de întreprinderi cu capital străin deschise în Republica Moldova, România este pe primul loc cu un număr de companii ce se ridică la 1027, în care oameni de afaceri de pe malul drept al Prutului au investit 324.1 mil. lei. Urmează Turcia cu investiții în 775 de întreprinderi, Federația Rusă – cu 722, Italia (718), Ucraina (530), SUA (358).

Cele mai mari investiții în capitalul social al întreprinderilor fondate sau procurate în Moldova le are Spania (cu investiții de 875.1 mil. lei), după care urmează Cipru (851.9 mil. lei), Olanda (746 mil.), Marea Britanie (366 mil. lei) și România.

Potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, majoritatea firmelor de turism sunt fondate cu capital venit din Cipru, Insulele Virgine Britanice, Rusia, Turcia, Azerbaidjan.

În prezent, în Republica Moldova sunt înregistrate 151 497 de întreprinderi, dintre care circa 60 la sută în Chișinău.

Moldova, printre cei mai mari piraiți IT

OPINIA EXPERTULUI

Daniel Martin: Descreșterea ratei de piraterie de 2% nu reprezintă un salt spectaculos, însă, este un bun început

„Acest raport atestă impactul pe care îl au în Republica Moldova eforturile de reducere a pirateriei software, inclusiv eforturile desfășurate cu suportul BSA și a companiei Microsoft”, afirmă avocatul BSA Daniel Martin.

El afirmă că tot mai multe companii conștientizează riscul utilizării produselor nelicențiate, mai ales ce țin de expunerea legală și faptul că produsul neautentic poate crea probleme.

„În 2006, BSA a semnat un acord de colaborare cu Agenția pentru Protecția Proprietății Intelectuale și Ministerul Afacerilor Interne, prin care își propun să combată pirateria IT. Iată că lucrurile se mișcă din loc”, a precizat avocatul.

Potrivit lui Daniel Martin, descreșterea ratei de piraterie de 2% nu reprezintă un salt „spectaculos, însă, este un bun început”.

Avocatul mai precizează că recent la Chișinău s-a pronunțat prima condamnare la închisoare pentru comercializarea CD-urilor nelicențiate, iar alte dosare ce țin de respectarea dreptului de autor se află pe rol.

Daniel Martin spune că Republica Moldova dispune de un cadru juridic favorabil respectării drepturilor de autor, iar legea trebuie pusă în aplicare.

Sergei Tcacenco: O generație întreagă a crescut folosind programele nelicențiate

„Dacă e să fim corecți, prezența Republicii Moldova în acest top este o rușine națională. Dacă e să fim însă cinici, dar realiști, această poziție este un

bună”, afirmă analistul independent Serghei Tcacenco, proprietarul unei companii IT.

El explică: „Închipuți-vă ce ar însemna să legalizăm acum toate softurile în Republica Moldova. Să presupunem că pentru 100 000 de computere s-ar cheltui câte o sumă simbolică de 10 dolari. Rezultă un milion. De unde să-l luăm?”.

Pe lângă aspectul financiar – spune expertul – există și partea „morală” a problemei. „O generație întreagă a crescut folosind programele nelicențiate. Această mentalitate nu poate fi schimbată peste noapte”.

Sergei Tcacenco spune că la prețul mediu al unui computer, de circa 500 de dolari, sunt necesare cheltuieli pentru softuri cel puțin similare, dacă nu chiar de câteva ori mai mari. „Cine dintre moldoveni își permite un astfel de lux?”, se întreabă expertul.

Analistul mai arată că statul dă un exemplu prost în ceea ce ține de folosirea programelor nelicențiate. „Potrivit studiilor, în Ucraina 55% din administrația publică folosește soft pirat și asta este considerată o tragedie pentru domeniu. Pe când la Chișinău doar câteva instituții numărate pe degete au soft legal și acela în mare parte donat de către organisme străine”, subliniază Serghei Tcacenco.

El afirmă că pentru a schimba situația sunt necesare eforturi conjugate: statul să asigure implementarea legii, inclusiv să pedepsească abaterile; companiile IT să implementeze vânzări de computere cu soft legal instalat deja; iar marile firme să înțeleagă că utilizarea programelor pirat este riscantă.

Republica Moldova ocupă locul șapte printre 110 țări ale lumii după rata pirateriei software, cu o cotă de piraterie de 90% și pierderi în industria IT de 40 milioane de dolari, potrivit unui studiu publicat de Business Software Alliance (BSA).

Cea mai mare rată de piraterie a fost consemnată anul trecut în Georgia – 95% din totalul pieței softurilor considerându-se a fi nelicențiate. Republica Moldova este aproape în top de țări ca Bangladesh, Armenia, Zimbabwe, Sri Lanka și Azerbaidjan.

Rata de piraterie s-a redus în Republica Moldova cu 2%, iar pierderile suportate de companii din cauza utilizării nelicențiate a produselor IT au fost mai mici cu 3 milioane de dolari în 2008, mai constată studiul.

DOSAR BUSINESS EXPERT

Business Software Alliance este o asociație internațională ce reprezintă industria mondială de software. Ea publică deja de șase ani raportul anual Global Software Piracy Study, realizat la nivel global, cu privire la pirateria software pentru PC-uri.

Republica Moldova a fost inclusă în acest studiu pentru prima dată în 2005. La prima ediție, rata pirateriei software în Republica Moldova se estimase la 96%, iar pierderile în industria IT erau evaluate la 44 mil. USD.

Conform studiului BSA, 50% din cele 110 țări analizate au înregistrat scăderi ale ratei pirateriei în 2008 și doar 15% – creșteri.

Printre țările cu cel mai mic grad de piraterie s-au numărat Republica Cehă (38%), Ungaria (42%) și Slovacia (43%). Rusia a înregistrat cel mai spectaculos progres, cu o scădere anuală de cinci puncte procentuale și o scădere de 19 puncte într-un interval de șase ani.

În România, rata pirateriei software pentru PC-uri a scăzut în 2008 cu două puncte față de anul anterior, de la 68% la 66%, în timp ce pierderile din industrie au crescut cu 65%, la 249 milioane dolari.

Statele Unite sunt cele care suferă cele mai mari pierderi din cauza folosirii programelor pirat (9,1 mld USD în 2008), urmate de China (6,6 mld USD), Rusia (4,2 mld USD).

Grigore Belostecinic, rectorul ASEM: „Moldova nu a atins încă punctul de jos al crizei”

Interviu acordat publicației Business Expert de către rectorul Academiei de Studii Economice din Moldova

2009 se anunță a fi greu pentru absolvenții cu profil economic. Companiile fac mai degrabă disponibilizări decât angajări. Vom avea un nou val de șomeri cu diplomă?

Suntem în criză, iar o mare parte din companii și-au stopat activitatea. Asta ar putea să ducă la scăderea cererii față de absolvenții ASEM-ului. Dar astfel de probleme au existat și până acum. Au mai fost perioade de criză, or noi am continuat să pregătim cadre. Pe piața muncii au fost mai întotdeauna probleme cu angajarea tinerilor specialiști, mai ales când majoritatea companiilor cer „experiență” de la tânărul absolvent. Apropo la acest subiect, de fiecare dată când mă întâlnesc cu foști studenți ai ASEM, actuali directori de întreprinderi mari, îi întreb: Domnilor, cereți de la absolvenți experiență. Dar voi ați avut experiență atunci când numai ați absolvit? Evident că nu.

A suferit cumva programul de studii modificări în condiții de recesiune? Sunt predate ore de luptă anticriză?

Curriculumul universitar nu este atât de flexibil pentru a fi schimbat în legătură cu orice eveniment din economia Republicii Moldova. Este un plan de învățământ care trebuie respectat și, la nevoie, se introduc modificări. Nu am inclus cursuri speciale de depășire a situației de criză financiară și economică, dar compensăm acest lucru prin alte activități. Am organizat recent un simpozion la care am auzit referate extraordinare despre situația actuală din economia țării. Sunt absolut convins că la cursuri majoritatea profesorilor abordează situațiile de criză. O fac și eu, de altfel, deoarece această situație prezintă un interes special.

Unde se află în opinia academică ieșirea din criză?

Acolo unde a și început. În economia enorm de mare a Statelor Unite ale Americii, care asigură o treime din produsul mondial brut. Zic lucrul acesta pentru că nu toți conștientizează dimensiunea adevărată a economiei americane – 30 din produsul brut, urmată de Japonia, Germania cu 6,7% și Federația Rusă cu 0,9%. Economia din SUA a determinat expansiunea crizei și, probabil, că acolo se va începe și ieșirea din recesiune. Există unele simptome că această economie deja începe să-și revină din șoc.

În Republica Moldova din câte se pare nu am ajuns încă la punctul de jos al crizei. S-ar putea ca recesiunea să fie mai adâncă în lunile ce urmează, după care vom vedea în noiembrie-decembrie primele simptome de refacere.

CARTE DE VIZITĂ

Grigore Belostecinic este rector la ASEM din anul 2001.

Născut la 7 ianuarie 1960 în satul Voinova din raionul Strășeni. Este căsătorit, are trei copii.

A absolvit Colegiul Industrial Economic din Chișinău (1979), după care a urmat cursuri la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Economie a Comerțului și Institutul Economiei Naționale „G.V. Plehanov” Moscova. A efectuat un șir de stagii în Occident, inclusiv în Statele Unite, Marea Britanie, Germania.

Doctor habilitat în științe economice. Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

Noi am intrat, din anumite considerente, mai târziu în criză și mai târziu vom depăși acest șoc. Statele care au recunoscut criza, au discutat pe larg soluțiile și acum se îndreaptă spre acțiuni anti-criză și post-criză, în timp ce noi încă mai polemizăm: este sau nu criză?!

Economia moldovenească este mică și deschisă. Atunci când toți creșteau, am beneficiat și noi de creștere, când e criză, „beneficiem” și noi de ea.

S-a anunțat existența unui plan guvernamental anticriză. Ce măsuri întuiți că ar trebui să conțină acesta?

Când încă nici nu se vorbea oficial despre criză, Banca Națională luase de fapt măsuri tipice anti-criză. Mă refer la reducerea rezervelor obligatorii, diminuarea ratei de bază, măsurile anti-inflație. Deciziile dure cu caracter economic, dar și unele cu un caracter neeconomic aprobate în noiembrie-ianuarie, deja au consecințe asupra economiei. Mă refer

la scăderea activității investiționale, a producției industriale, ar putea urma probleme de șomaj.

Sectorul financiar a fost mai puțin afectat de criză, pe când în sectorul real s-a observat reducerea producției, a orelor de lucru, a numărului de lucrători. Pe de altă parte, în Moldova este mare ponderea agriculturii care se orientează spre autoconsum și astfel se resimte mai puțin criza. Totodată, nu sunt de acord cu afirmațiile că remiterile de peste hotare nu influențează creșterea veniturilor la bugetul de stat.

Dacă se va păstra o stagnarea economică, cel puțin se va evita creșterea negativă, consider că va fi un succes pentru Republica Moldova.

În ceea ce ține de măsuri anticriză:

Unu. Trebuie de revăzut bugetul de stat. De redus cheltuielile sociale. Nu mă refer la plata pensiilor (care oricum nu este clar de ce s-au majorat știind că intrăm în criză), a burselor și a salariilor pentru bugetari. Mă refer la obiecte de menire sociale care urmau să fie construite. Să renunțăm temporar la ele.

Doi. Este apreciazabilă intenția de a investi în infrastructură. Nu neapărat în cea de natură economică, ci și cu tentă socială – apă, canalizare, drumuri, gazificare, etc. Dezvoltarea infrastructurii aduce noi locuri de muncă. Deci obținem o ocupare mai mare a populației și menținerea solvabilității. Când omul nu are salariu, scade cererea, scade producția, importul și tot așa se face cercul vicios.

Marele economist Keynes spunea că în condiții de criză putem să punem oamenii să sape gropi, iar ulterior să le astupe. Nu contează logica activității, important e ca oamenii să aibă de lucru și salarii.

Există voci care spun că statul ar trebui să susțină acum direct producătorii, deoarece mărind veniturile și menținând cererea, se subvenționează, de fapt, producătorul străin. Pentru că moldoveanul cu mai mulți bani în buzunar tot produse străine cumpără...

În Spania, cetățenii care vor să schimbe mașina veche pe una nouă primesc o subvenție de 2 mii de euro. Se face clientul mai solvabil, dar și uzina auto are de lucru. Se urmărește un dublu efect: susținerea producătorului, dar și a populației.

Eu nu cred că întreprinderile moldovenești vor reduce prețurile sau vor fi mai competitive dacă vor primi bani de la stat. Pur și simplu vor încerca să obțină un profit suplimentar. Personal, sunt împotriva protecționismului.

Ne putem aștepta la probleme de personal atunci când se va reveni la normalitate?

Noi, universitățile, ne dorim întotdeauna ca cere-

(Continuare în pag. 6)

(Sfârșit. Început pag. 5)

rea să fie mai mare pentru forța de muncă. Ni se reproșează că pregătim prea multe cadre pentru economie. Nu sunt de acord cu această ipoteză. Problema nu e că avem mulți specialiști, ci că avem puține locuri de muncă. Am făcut o analiză în baza datelor de la Biroul forței de muncă, în care se constată că cea mai mare cotă de șomeri provine din cei care nu au deloc instruire, urmează persoanele cu studii medii și tehnice, iar cei mai puțini șomeri sunt printre cei cu studii superioare. Da, unii dintre ei nu lucrează conform specialității, dar nu ar trebui să ne deranjeze acest fapt, ei oricum se vor promova în funcții mai mari având o pregătire mai bună.

Studentul capătă la universitate valoare adăugată. O persoană care a intrat la facultate nu este și nici nu poate fi aceeași la ieșire. Un exemplu de extremă: un taximetrist cu studii superioare își va face întotdeauna mai bine lucrul și va tinde să progreseze.

Dar în ce măsură studiile economice din Republica Moldova sunt competitive cu cele de peste hotare?

ASEM a implementat sistemul de management al calității ISO 9001, fiind prima instituție de învățământ din Moldova care a obținut o astfel de certificare. Dacă spunem că vinurile din Mileștii Mici sunt certificate în sistemul ISO și sunt recunoscute pe piața europeană ca respectând anumite standarde, la fel și procesul de studii la ASEM respectă standardele.

Posibilitățile financiare ale universităților moldovenești sunt, însă, incomparabile cu cele din Occident. Or, ar trebui să ne pună pe gânduri faptul că bugetul unor instituții americane sau din Europa este de câteva ori mai mare decât cel al Republicii Moldova.

Totuși, mulți absolvenți de-ai noștri lucrează peste hotare. M-am bucurat să întâlnesc în Atlanta la compania General Electric un absolvent al ASEM-ului lucrând în calitate de conducător de departament financiar sau un altul fiind șef de finanțe la o bază militară americană.

Cândva exista o practică de pregătire a specialiștilor conform cererii întreprinderilor. Se mai procedează în acest fel?

Da, însă nu într-o măsură atât de mare. Din păcate nu avem experiența din Occident când însăși companiile sunt interesate să susțină învățarea noilor manageri și specialiști. Dar, facem și noi primii pași. Recent am implementat un proiect în colaborare cu Moldcell. Împreună am elaborat un ciclu de ore ce țin de anumite aspecte de activitate a acestei companii: resurse umane, marketing, management, finanțe, etc. Angajații Moldcell au avut prelegeri. Este o încercare reușită de a atrage mediul de afaceri într-un parteneriat cu învățământul superior.

● Bănci și finanțe

Sistemul bancar se ține tare, dar are probleme

Capitalul de gradul 1 pe sistemul bancar din Republica Moldova a crescut în primul trimestru cu 0,9%, până la 6 722.2 mil. lei, ca urmare a veniturilor obținute, potrivit unui comunicat al Centrului de presă al Băncii Naționale a Moldovei.

Sporirea unuia din principalii indicatori financiari „reflectă capacitatea sistemului de a acoperi eventualele pierderi cauzate de dificultăți financiare neprevăzute”. Media suficienței ponderate la risc înregistrează un nivel înalt în continuare – 32.8% (nivelul minim necesar este de 12%) și denotă existența în bănci a unui potențial de efectuare a operațiunilor riscante fără să fie afectat capitalul, mai constată BNM.

Activele, în scădere cu 4%

Activele totale pe sistemul bancar s-au micșorat în primele trei luni ale anului cu 4%, până la 37 572.4 mil. lei, ca urmare a descreșterii în această perioadă a obligațiunilor cu 5.1%.

În structura activelor s-au înregistrat reduceri aproape la toate articolele. Astfel, portofoliul de credite net s-a micșorat cu 3.1%, până la 22845.7 mil. lei, valorile mobiliare nete cu 28.7%, până la 1755.6 mil. lei, mijloacele datorate de bănci și BNM nete cu 2.4%, până la 8 384.3 mil. lei, numerarul cu 9.2% până la 1699.7 mil. lei. Diminuarea portofoliului de credite a fost cauzată, în mare măsură, de necesitățile băncilor de a acumula mijloace lichide, pentru a-și menține solvabilitatea la un nivel sigur. În același context, de a-și asigura nivelul necesar de lichidități, s-a redus și volumul valorilor mobiliare de stat, pe fundalul expirării termenului de scadență a multora dintre ele.

Ponderea creditelor nefavorabile a crescut

Ponderea creditelor nefavorabile în totalul creditelor s-a majorat cu 2.8 p.p. față de începutul anului, constituind 8% la 31.03.2008. Ponderea cea mai mare în totalul portofoliului de credite au deținut-o creditele acordate industriei și comerțului – 50.2%, urmate de cele pentru imobil, construcții și dezvoltare – 14.6%, creditele destinate agriculturii și industriei alimentare – 13.2% și creditele de consum – 12.4%.

La situația din 31.03.2009 soldul creditelor de consum acordate în mărime de până la 700 mii lei s-a diminuat cu 7%, până la 2 379.8 mil. lei, în timp ce soldul creditelor acordate întreprinderilor de comerț a crescut cu 2.6% sută, până la 7 237.6 mil. lei. Soldul creditelor acordate întreprinderilor mici și mijlocii s-a redus cu 7.4%, până la 8 393.5 mil. lei.

Venitul la cel mai jos nivel din ultimii zece ani

Venitul net pentru trimestrul I pe sistemul bancar a

constituit 133.8 mil. lei, micșorându-se cu 64.6% față de perioada similară a anului 2008.

Scăderea veniturilor s-a produs ca urmare a majorării cheltuielilor aferente și a celor neaferele dobânzilor (cu 48.3% și respectiv cu 14% față de 31.03.2008), de asemenea, a creșterii cu 95.3% a defalcărilor destinate reducerilor pentru pierderi la active aferente dobânzii fondurilor de risc.

Rentabilitatea activelor și cea a capitalului acționar la 31.03.2009 au constituit 1.4% și respectiv 7.5% sau cu 2.1 p.p. și respectiv cu 12.4 p.p. mai puțin comparativ cu începutul anului. La sfârșitul lunii martie 2008, rentabilitatea activelor a fost de 4,51%, iar a capitalului de 26,10%.

Lichiditatea rămâne înaltă

Lichiditatea pe termen lung pe sistemul bancar (active cu termen mai mare de doi ani/ resurse financiare cu termen potențial de retragere mai mare de doi ani < 1) a înregistrat un coeficient de 0.7. Lichiditatea curentă pe sistem (active lichide, exprimate prin numerar, depozite la BNM, valori mobiliare de stat, credite interbancare nete cu termenul de până la o lună / total active × 100% < 20 la sută) a alcătuit 29.3%. Indicatorii lichidității relevă existența surselor adecvate de finanțare pentru acoperirea necesităților anticipate sau potențiale atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Depozitele s-au micșorat cu 6,9%

Obligațiunile băncilor s-au redus în primul trimestru al anului 2009 cu 5.1%, până la 30 461.9 mil. lei. Depozitele totale, care la situația din 31 martie 2009 au avut cea mai mare pondere în totalul obligațiunilor, s-au micșorat în perioada menționată cu 6.9%, până la 25 309.4 mil. lei. În special, depozitele persoanelor fizice s-au diminuat cu 6.2% până la 16 028.5 mil. lei, în mare măsură, din cauza factorului psihologic și a reducerii veniturilor populației.

Ziarul electronic Business Expert este un proiect al Asociației Ziariștilor Economiști și al Clubului Presei Economice, desfășurat cu suportul PR companiei Profile.

Ziarul are o periodicitate bisăptămânală.

Business Expert este distribuit la peste 1200 de manageri ai companiilor din Republica Moldova.

Pentru amplasarea publicității și alte informații tel. 211868, 211869, buletin@businessexpert.md